

УДК 78.071.1:78.07

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2024-5-7>**Мар'ян ПАНЬКІВ***аспірант, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Львівська обл., Україна, 82100***ORCID:** 0009-0002-5946-4902

Бібліографічний опис статті: Паньків, М. (2024). Композиторська творчість в сучасному музикознавчому дискурсі: вектори дослідження. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 47–57, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-5-7>

КОМПОЗИТОРСЬКА ТВОРЧІСТЬ В СУЧАСНОМУ МУЗИКОЗНАВЧОМУ ДИСКУРСІ: ВЕКТОРИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В статті досліджено сучасні теоретичні концепції функціонування композиторської творчості. До уваги взято найбільш ґрунтовні музикознавчі праці, які є базовими у вивченні індивідуальності митця і його художньої діяльності.

Мета роботи – узагальнити сучасні теоретичні концепції функціонування композиторської творчості в контексті системного осмислення цього мистецького феномену.

Методологія дослідження є комплексною, зокрема використано методи: аналізу та синтезу, що дозволяє розглянути множинні музикознавчі розробки та об'єднати їх в єдину систему вивчення композиторської творчості; компаративний – спрямований на виявлення різних аспектів осмислення феномену композиторської діяльності, системний – обумовлює взаємозв'язок аналізованих наукових праць у музикознавчому дискурсі; узагальнення – забезпечує обґрунтованість і логічність зроблених в статті висновків.

Наукова новизна статті полягає у систематизації сучасних музикознавчих концепцій щодо композиторської творчості, що є важливим в аспекті комплексного дослідження діяльності митця.

В роботі узагальнено концептуальні положення фундаментальних наукових праць українських музикознавців щодо композиторської творчості. Відзначено, що концепція композиторської індивідуальності, запропонована І. Драч, базується на індивідуально-особистісному підході. Композиторську індивідуальність авторка трактує як «цілісність художнього світу митця», яка «у конкретному мовному матеріалі та системі образів» утворює індивідуальний авторський стиль. Цій думці суголосна точка зору Т. Гусарчук, яка наголошує на особистісних детермінантах в композиторській творчості, які проявляються передусім у індивідуалізації музичного стилю, який і є визначником творчої індивідуальності митця.

Сучасний ракурс дослідження феномену універсальності творчої особистості музиканта репрезентовано в працях О. Коменди. Науковицею запропоновано дефініцію поняття «універсальна творча особистість», розроблено типологію універсальної творчої особистості музиканта.

Новітній погляд на вивчення композиторської творчості як інтерпретацію запропоновано Р. Каширцевим. Дослідник переконливо доводить, що інтерпретація «пронизує весь творчий процес композитора від самого початку, тобто від зародження ідеї». Вона обумовлюється внутрішніми й зовнішніми чинниками, де внутрішній чинник становить «творча індивідуальність митця», а зовнішній – «об'єктивні передумови написання твору».

Жанрово-стильові аспекти композиторської творчості зазвичай становлять проблематику персоніфікованих наукових досліджень, адже сучасна композиторська творчість репрезентує широкую жанрову і стильову палітру найрізноманітніших індивідуально-авторських інтерпретацій. Жанрово-стильова модель, як історично сформований феномен, становить універсальну аналітичну систему комплексного дослідження музичного твору і творчості митця.

Сучасні техніки письма, зокрема комп'ютерні технології, активно включаються в мовний словник новітньої композиторської стилістики. Їх застосування значно збагачує музично-звукову палітру, стимулює формування нової музичної жанровості, активізує самореалізацію музиканта-композитора і виконавця.

Актуальною в сучасній українській композиторській творчості постає тема національного. Як ментальне коріння вона проростає в творчості кожного українського митця, що виявляється на рівні жанрів (оперти на пісенно-танцювальні фольклорні національні витоки), стилістики (інтонаційно-мовних компонентах музичного висловлювання), художньо-образному наповненні творів.

У висновках наголошено, що сучасний музикознавчий дискурс репрезентує різні вектори дослідження композиторської творчості. В центрі уваги науковців незмінно залишається особистість митця – індивідуальність як універсум, що продукує «нові духовні смисли, відкриває нові звукові світи і художні структури, жанрово-стильові простори, техніки і системи звукоорганізації» що становлять парадигму сучасного музичного мистецтва і обумовлюють його подальший розвиток.

Ключові слова: композиторська творчість, індивідуальність, універсальність, жанрова стилістика, інтерпретація, сучасні техніки письма, національне.

Maryan PANKIV

Postgraduate Student, Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University,
24 Ivan Franko St, Drohobych, Lviv Oblast, Ukraine, 82100

ORCID: 0009-0002-5946-4902

To cite this article: Pankiv, M. (2024). Kompozytorska tvorčist v suchasnomu muzykoznavchomu dyskursi: vektory doslidzhennia [Composer's Creativity in Modern Musicological Discourse: Research Vectors]. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 47–57, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-5-7>

COMPOSER'S CREATIVITY IN MODERN MUSICOLOGICAL DISCOURSE: RESEARCH VECTORS

This article examines contemporary theoretical approaches to understanding the functioning of a composer's creativity. Key musicological studies foundational to exploring the individuality and artistic expression of composers are considered.

The purpose of this work is to synthesize modern theoretical frameworks that address composer creativity within a systematic interpretation of this artistic phenomenon. In this respect, the methodology of the research is quite comprehensive and combines the following procedures: analysis and synthesis, which enable uniting the results of various musicological observations in a single framework of a look into composer creativity; comparison is intended to reveal different aspects of the understanding of compositional activity; system analysis, which provides the establishment of links of musicological observations within the discourse; generalization-the conclusions are to be logically cohesive and well-substantiated.

The article's scientific novelty lies in the organization and evaluation of contemporary musicological concepts on composer creativity, a crucial aspect for a comprehensive study of artistic activity.

The paper synthesizes the core ideas from prominent Ukrainian musicological works on composer creativity. One more example is the concept of composition individuality by I. Drach, based on the personal method: according to him, such individuality is "the integrity of the artist's artistic world," which is embodied in one's own system of language and imagery and shapes the features of an individual style. It corresponds to T. Husarchuk's point, which puts an accent on the role of personal determinants in the composer's creativity, especially on the individualization of musical style as a structure expressing the composer's creative personality.

One can present O. Komenda's research where she proposes a definition of "universal creative personality" and a typology of the musician representatives as the new approach to the problem of universalism in a musician's creative personality. A new approach to the problem of composer creativity viewed from the position of interpretative activity is presented by R. Kashyrtsev. He convincingly argues that the interpretation saturates the whole process of creation, starting from a concept determined both by internal factors-like the creative individuality of the composer-and external ones like the objective conditions of creation.

Most often, the genre and stylistic features of the work of a composer are treated separately in special studies, because modern composition activity is extremely genre-diverse and individually stylized. A genre-stylistic model is that analytical tool developed in the historical process which allows for the comprehensive study of musical works and the artist's contribution to creativity.

With these modern composition techniques finding their place within the lexicon of modern styles-especially the use of the computer-their practice enriches the musical and sonic palette, fosters new musical genres, and enhances self-expression possibilities for composers and performers alike.

The national identity has remained one of the most urgent topics of contemporary Ukrainian music, organically connected with the works of Ukrainian composers. Its results are reflected in genres, often inspired by song and dance folklore; stylistics, like intonational and linguistic expressions; and the artistic and conceptual substance of the compositions.

In conclusion, contemporary musicological discourse encompasses multiple research vectors on composer creativity. The enduring focus on the composer's personality – the individual, which is viewed as a universe producing "new spiritual meanings, soundscapes, and artistic structures, as well as genre and stylistic spaces" – reflects the paradigm of modern musical art and points to its future development.

Key words: *composer's creativity, individuality, universalism, genre stylistics, interpretation, modern compositional techniques.*

Актуальність проблеми. Дослідження композиторської творчості кінця ХХ–початку ХХІ століть актуалізує низку специфічних проблем, що виникли внаслідок зміни парадигми творчого мислення й зумовили численність стилєвих напрямів, багатовимірність концепцій, розмаїття технік письма тощо. Крайня

індивідуалізація творчості, орієнтація на радикальне оновлення системи музичних засобів втілилась у створенні «індивідуальних проєктів», де композитор виступає не лише в ролі автора, а й режисера і певною мірою виконавця, що кардинально змінює принципи організації музичного твору і його функціонування в сис-

темі музичної комунікації. Всі ці трансформації процесів композиторської творчості привертають пильну увагу музикознавців, які, перебуваючи у діалозі з композиторською практикою, активно її досліджують, оновлюють підходи до усвідомлення сучасних творчих процесів, формують теоретичні моделі вивчення індивідуальної траєкторії митця в контексті соціокультурних координат його часу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам композиторської творчості присвячено ряд ґрунтовних досліджень українських музикознавців. Концепція осмислення феномену художньої індивідуальності композитора запропонована в дисертаційному дослідженні І. Драч «Аспекти вияву композиторської індивідуальності у сучасній культурі (на прикладі творчості В. С. Губаренка)». Композиторську індивідуальність авторка трактує як «цілісність художнього світу митця», яка «існує на всіх етапах його творчості і, згідно координуючих принципів, актуалізується у певних модулях» (Драч, 2005, с. 37). З позицій персонології композиторську індивідуальність осмислює й В. Даценко, справедливо наголошуючи, що на початку XXI століття спостерігається посилення інтересу науковців саме до особистості композитора, яка розглядається в контексті творчості, «з акцентом на особистісні детермінанти, що знайшли відображення в музиці» (Даценко, 2021, с. 174).

Важливе концептуальне дослідження музичної творчості, зокрема композиторської, становить дисертація О. Коменди «Універсальна творча особистість в українській музичній культурі» (Коменда, 2020), де науковиця репрезентує «діяльнісну теорію універсальної творчої особистості», зокрема «структурно-типологічні, культурно-історичні та системно-інтегративні (індивідуально-творчі) аспекти універсальної творчої особистості в українській музичній культурі» (Коменда, 2020, с. 23).

Сучасний погляд на композиторську творчість демонструють наукові розвідки Р. Каширцева (Каширцев, 2020; Каширцев, 2021). В руслі новітніх концепцій композиторської діяльності і функціонування музичного твору в соціокультурному просторі, дослідник, як представник сучасної композиторської школи, обґрунтовує власний погляд на «проблематику композиторської інтерпретації в музиці», яка,

на його думку, «не обмежується цариною різноманітних переробок вихідного музичного та немuzичного матеріалу, а пронизує весь творчий процес від самого початку, тобто від зародження ідеї (до процесу створення якої також залучається інтерпретаційна складова)» (Каширцев, 2020, с. 193).

Один з аспектів дослідження композиторської творчості становить проблема національного. В українському музикознавстві періоду незалежності першість в цьому питанні належить І. Ляшенку (Ляшенко, 1991). Його концепція національного ґрунтується на комплексному осмисленні художнього цілого, як на рівні творчого процесу, зокрема композиторської стилістики, так і музично-історичних та етнокультурних чинників, що вплинули на творчий результат. Ідея національного в сучасному музикознавчому дискурсі розкривається переважно в контексті аналізу композиторської творчості. Цьому присвячено праці В. Данилець (Данилець, 2021), О. Катрич (Катрич, 1996), Л. Кияновської (Кияновська), О. Козаренка (Козаренко, 2001), О. Кушнірук (Кушнірук, 2009) О. Маркової (Маркова, 2007), Ю. Пальцевич (Пальцевич, 2008) та інших дослідників.

Жанрово-стильові аспекти композиторської творчості – ще один актуальний напрям музикознавчих досліджень, спектр якого досить широкий: від композиторської жанрової стилістики в окремих видах мистецтва (Александрова, 2008; Бордашевська, Середюк, 2023; Салдан, 2005) до індивідуальних рис, що визначають оригінальний самобутній стиль кожного окремого автора (Біла, 2009; Грекул, 2016; Гуркова, 2016; Дробиш, 2022; Овсяннікова-Трель, 2021; Сташевський, 2004; Стрижиборода, 2020). Сучасна композиторська стилістика також досліджується в контексті розвитку музичних комп'ютерних технологій, які набувають значення важливого чинника композиторської творчості.

Мета роботи – узагальнити сучасні теоретичні концепції функціонування композиторської творчості в контексті системного осмислення цього мистецького феномену.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема вивчення феномену композиторської творчості надскладна і багатоаспектна, що зумовлює комплексний підхід у дослідженні як

самого художньо-творчого процесу, так і особистості митця, яка тісно пов'язана з соціальним контекстом певної історичної доби, тонко реагує на оточуючу дійсність, відображаючи її у своїй звуковій картині світу. Саме тому надважливим аспектом осмислення композиторської творчості є індивідуальність митця, яка, на слухну думку І. Драч, усвідомлюється як цілісність його художнього світу, причому «цілісність тут має принциповий характер як загальноструктурний принцип нового підходу, який спирається на феноменологічне “бачення” предмету...» (Драч, 2004, с. 351). Акцентуючи на цілісності, як особливій якості творчої індивідуальності, науковиця наголошує, що саме цілісність «у конкретному мовному матеріалі та системі образів» утворює індивідуальний авторський стиль (Драч, 2004, с. 350). Цій тезі суголосна думка Т. Гусарчук, яка вважає, що особистісні детермінанти композитора проявляються передусім в музичній творчості на рівні індивідуалізації музичного стилю, який і є визначником його творчої індивідуальності (Гусарчук, 2018, с. 37). Водночас, «виступаючи інтонаційним суб'єктом стилю, композиторська індивідуальність становить «складність, що еволюціонує» (Драч, 2004, с. 350). Динамічний сценарій розвитку особистості є «специфічним інтегральним утворенням, що здатне спричинити та корегувати мету, життєві плани, проєкти, хоч і відрізняється від них більшою мірою несвідомості. Разом з тим, всі останні імпліцитно включаються у структуру сценарію індивідуалізації в потенційних і несвідомих формах» (Драч, 2004, с. 103).

Художня індивідуальність крім того «може усвідомлюватись і пізнаватись <...> в аспекті загальних смислів, а також як унікальна у своїй неповторності даність, що реалізує свій власний потенціал» (Драч, 2004, с. 113). Т. Гусарчук вважає, що композиторська індивідуальність виявляється і через «індивідуально-особистісний креатоконтекст, основними компонентами якого є ментальні та вітальні аспекти структури особистості, а саме: специфіка світовідчуття, світоглядні позиції, спрямованість особистості, іманентні пізнавальні та психологічні властивості, а також загальнолюдський та професійний досвід, що включає вплив усіх зовнішніх чинників – виховання у родині, освіти, соціоісторичних умов, безпосереднього кола спілку-

вання, культурного середовища, змісту та умов професійної діяльності, стильових та жанрових детермінант стилю тощо» (Гусарчук, 2018, с. 37).

Важливе значення у розумінні індивідуальності митця належить діалогічності творчості, яка завжди має адресний характер. «Формою такого діалогічного буття <...> є твір» (Драч, 2004, с. 73). Чеський композитор й музикознавець Л. Яначек зазначав: «Закони музичних творів не є винятковими, вони збігаються із законами людського мислення» (Janáček, 1958, s. 170). Техніка письма композиторів також «є продуктом мисленнєвої парадигми, зумовленої художньою свідомістю. Взаємозумовленість світогляду й техніки композиції полягає в способі композиторського мислення» (Александрова, Шаповалова, 2020, с. 4). Таким чином, композиторська індивідуальність безпосередньо впливає на стилістику письма – авторський стиль митця. О. Александрова і Л. Шаповалова зазначають, що у процесі композиторського мислення «відбувається мислення не просто музикою, а й оперування всіма компонентами музичної мови (мелодикою, ладо-гармонічними комплексами, метро-ритмом, фактурою)», які «реалізуються в кінцевий продукт розумово-світоглядної діяльності композитора – музичний твір», який «стає суб'єктом нової духовної реальності» (Александрова, Шаповалова, 2020, с. 4–5).

Розмірковуючи про музичний твір І. Драч зазначає, що «духовний світ автора, трансльований у твір <...> існує і після фізичної смерті творця у житті людей наступних епох» (Драч, 2004, с. 73). Наведені узагальнення, вбачаються важливими в контексті визначення основоположного чинника музичної творчості, який становить індивідуальність митця.

До індивідуальних якостей особистості належить і багатоаспектна творча діяльність. Преважна більшість сучасних композиторів є не лише авторами музичних творів, вони охоплюють широку палітру творчості: виконавство, педагогіку, диригентську практику, наукове студіювання, громадську роботу тощо. Універсалізм творчої особистості, як особливе соціокультурне явище, є прикметою нашого часу (варто згадати імена українських митців: В. Зубицького, О. Козаренка, Я. Олексіва, В. Рунчака, І. Тараненка та інші). Наукове

осмислення цього феномену становить дисертація О. Коменди, де запропоновано дефініцію поняття «універсальна творча особистість», а також розроблено типологію універсальної творчої особистості музиканта (Коменда, 2020). За випрацьованою в роботі концепцією діяльнісного універсалізму, універсальна творча особистість, як структурно-типологічне, культурно-історичне та системно-інтегративне явище характеризується поєднанням «не менше трьох видів діяльності, серед яких розрізняють провідні й допоміжні, і конфігурація яких на різних стадіях розвитку універсальної особистості та з врахуванням усього творчого шляху й визначає її загальний профіль або тип» (Коменда, 2020, с. 94). Провідною діяльністю, за О. Комендою, є «діяльність, відзначена масштабністю, тривалістю, цінністю для митця, його сучасників та нащадків...» (Коменда, 2020, с. 381), вона «може визначатися як стосовно того чи іншого періоду творчості митця, так і стосовно усіх його творчих здобутків в цілому» (Коменда, 2020, с. 94–95). Саме провідна діяльність, за твердженням О. Коменди, виступає головним критерієм визначення типу універсальної творчої особистості. Науковиця наголошує на існуванні шести типів універсальної творчої особистості, п'ять з яких визначаються саме «шляхом домінування однієї провідної діяльності в загальному профілі митця»: «універсал-композитор, універсал-виконавець, універсал-музикознавець, універсал-громадський діяч, універсал-педагог». Шостий тип – «класичний універсал – утворений рівновагою всіх видів діяльності» (Коменда, 2020, с. 95).

Дисертаційна робота О. Коменди на сучасному етапі є найбільш ґрунтовним науковим дослідженням, що узагальнює напрацювання українських музикознавців з персонології і репрезентує новий погляд на типологію універсальної творчої особистості музиканта. Вона, безумовно, створює вагомий базис для вивчення композиторської творчості й розуміння мистецьких процесів.

Новітні наукові розвідки в царині композиторської творчості, спрямовані на осмислення цілісного звукотворчого процесу, певним чином ламають стереотипне уявлення про композиторську діяльність, включаючи її у русло інтерпретології, яка за сталими канонами вважалась територією виконавства. Зокрема з погляду

музикознавців О. Александрової і Л. Шаповалової, «за класичною формулою «композитор – творець, суб'єкт першого роду; виконавець – суб'єкт вторинний, медіатор інформації для інших» (Александрова, Шаповалова, 2020, с. 1). Водночас сучасна виконавська практика активно трансформує «класичну» формулу музичної комунікації – поширений акціонізм в мистецтві зміщує акценти з результату творчості на сам процес творення, де суб'єктом і об'єктом часто виступає сам митець (як приклад наведемо виступи І. Тараненка, де композитор особисто виконує свої фортепіанні твори, імпровізує, залучає елементи акторської гри у спілкуванні з слухачською аудиторією; включення публіки у музичне дійство також є важливим елементом творів В. Рунчака, які композитор-диригент, як координатор процесу, часто виконує в акціоністській манері). Розмірковуючи про композиторські новації В. Рунчак зазначає: «Естетика сучасного мистецтва і музики зокрема дозволяє робити усе, як музичне так і не-музичне, як звукове, так і не-звукове, театралізацію, поєднання різних видів мистецтва тощо. Головне, щоб це було зроблено талановито і майстерно» (Чеботар, 2024).

Переакцентування у складниках комунікаційної тріади відзначає й П. Кордовська, дослідниця «індивідуальних проєктів» С. Шарріно, зокрема вона констатує, що «наполегливе бажання коментувати свою музику видає у С. Шарріно інтерпретатора власної творчості, для якого автопрезентація стає важливим елементом комунікації із виконавцями та слухачами» (Кордовська, 2022, с. 42). Також музикознавця зауважує на зміщенні акцентів «з раніше визначальної волі творця на посередницьку», Сьогодні композитор часто «виступає посередником-комунікатором між виконавцем та слухачем», (Кордовська, 2022, с. 73), водночас роль останніх залишається не менш важливою в комунікативному процесі.

Новий погляд на композиторську інтерпретацію запропоновано Р. Каширцевим. Дослідницька концепція автора ґрунтується на твердженні, що «творча індивідуальність митця та об'єктивні передумови написання твору виступають у якості внутрішнього та зовнішнього чинників композиторської інтерпретації» (Каширцев, 2020, с. 194). Автор переконливо доводить, що погляди музикознавців на ком-

позиторську інтерпретацію як переробку нотного тексту (перекладення, транскрибування), за аналогією з виконавством, де композитор виконує роль посередника «між першоджерелом та виконавцем <...> продукує нову версію чужого твору або власний твір на чужому матеріалі <...> “знижують” потенціал композиторської інтерпретації» (Каширцев, 2020, с. 202). Композитор-дослідник стверджує, що інтерпретація «пронизує весь творчий процес від самого початку, тобто від зародження ідеї» (Каширцев, 2020, с. 193), яка також «потребує інтерпретаційного процесу <...>, щоб бути втіленою в тексті твору» (Каширцев, 2020, с. 203). Композиторський процес, на думку Р. Каширцева, передбачає особисте інтерпретування (тлумачення) «художньо-образного потенціалу, змістовного значення та відповідності творчому завданню того музичного тексту, який продукує та синтезує композитор» (Каширцев, 2020, с. 203). Його авторська інтерпретація обумовлюється внутрішніми й зовнішніми чинниками, де внутрішній чинник становить «творча індивідуальність митця», а зовнішній – «об’єктивні передумови написання твору» (Каширцев, 2020, с. 204). Думці Р. Каширцева співзвучні погляди й композитора М. Ковалінаса, який вважає «моделлю композиторської інтерпретації художній задум, а саме інтерпретацію тлумачить як нотне вираження художнього задуму, його графічну фіксацію» (Біла, 2009, с. 109–110). Отже, запропонована Р. Каширцевим теоретична концепція відкриває нові горизонти осмислення композиторської творчості загалом, а також творчих сценаріїв окремих особистостей, зокрема індивідуальної стилістики композиторського письма.

Жанрово-стильові аспекти композиторської творчості зазвичай становлять проблематику персоніфікованих наукових досліджень, адже, як слушно зазначає О. Овсяннікова-Трель: «Сучасна композиторська творчість представлена широкою палітрою жанрових і стильових концепцій, які втілюють найрізноманітніші індивідуально авторські інтерпретації...» (Овсяннікова-Трель, 2021, с. 5). Водночас, поняття стилістики належить як до творчості митця, так і будь-якого музичного твору, адже кожна окрема композиторська версія репрезентує особистісну рефлексію автора на світ, його власні почуття, втілені у певній

стилістиці, зумовленій історичними, соціальними, національно-культурними чинниками. Відомою є теза Є. Назайкінського, що стилістика належить творчій індивідуальності – майстру, який оперує жанрами і стилями у своїх творах, проте у індивідуальній манері композитора завжди виявляються риси стилю певної школи, епохи, національної культури тощо.

Н. Савицька у визначенні стилю акцентує увагу на особистісних характеристиках митця та хронотопічних властивостях цієї категорії, зокрема зазначає, що стилю, як художній універсалії, «підвладне відображення своєрідних рис мистецької особистості, її темпераменту, характеру, зовнішньої поведінки, способу життя», водночас стиль є «формою світоглядної позиції та способу художнього мислення у певному часовому та національно-культурному просторі» (Савицька, 2011 с. 327). Уточнюючий характер має міркування А. Каленіченко, який вважає, що «одним з найважливіших атрибутів стилю є наявність незмінної сукупності значної кількості самобутніх неповторних ознак, що дозволяє легко його розпізнавати, позаяк менша їх кількість засвідчує тільки творчу манеру чи почерк» (Каленіченко, 2006, с. 107). В цьому аспекті вартим уваги вважаємо філософські судження О. Коннова, які доповнюють вищенаведену дефініцію. Науковець зауважує, що термін «стиль» вбирає в себе такі властивості як «відмітні особливості», «закономірність», «вираження», «завершеність, не надмірність», які є його предметним значенням. «Перші три атрибути стилю присутні у будь-якій речі автоматично. Вони сполучені й нероздільні. За їхньою присутністю маємо рівень стильової єдності, що називається манерою. Стиль з’являється, коли вдається досягнути довершеності <...>, цей рівень стильової єдності» можна вважати «досконалим стилем» (Коннов, 2015, с. 67). Узагальнюючи автор наголошує, що річ, що має стиль, є бездоганно цілісною і виразною індивідуальністю (Коннов, 2015, с. 67).

Категорії жанру і стилю тісно пов’язані і перебувають у постійній взаємодії, зокрема англійський дослідник А. Мур зазначає, що музичний твір виникає на перетині жанру та стилю (Moore, 2001, р. 434), а К. Біла наголошує: «жанр не існує поза стилем... Поняття “жанрово-стильова модель” представляє сам зв’язок

конкретного жанру зі стилем... Жанрово-стильова модель характерна для творів будь-якого стилю, напрямку, історичного часу тощо» (Біла, 2009, с. 107–108). В сучасних мистецьких реаліях, які характеризуються активним пошуком нових жанрових інваріантів, трансформаціями усталених жанрових моделей, важливим є усвідомлення генетичних основ жанру, що стане підґрунтям музикознавчого аналізу, який, за рекомендаціями В. Москаленка, має спиратись на розуміння особливостей жанру та стилю, до яких належить творчість композитора, визначення типових рис творчого почерку автора; розуміння деталей нотного тексту, визначення виразових засобів твору у їх відповідності жанровим та стильовим втіленням (Москаленко, 2013, с. 71). Отже, жанрово-стильова модель, як історично сформований феномен, становить універсальну аналітичну систему комплексного дослідження музичного твору і творчості митця.

Сучасні техніки письма, зокрема комп'ютерні технології, активно включаються в мовний словник новітньої композиторської стилістики. Як зазначає І. Гайденко, «універсальні програмні комплекси поєднують у собі всі можливості роботи над музичним твором», що дозволяє досягти «нового рівня музичної якості» (Гайденко, 2005, с. 10). Застосування комп'ютерних технологій у творчому процесі значно збагачує музично-звукову палітру, сприяє оновленню технік письма, стимулює формування нової музичної жанровості, активізує самореалізацію музиканта-композитора і виконавця. Водночас, процес засвоєння нових засобів музичного письма ще потребує поглибленого наукового осмислення як з позицій композиторської творчості, виконавства, так і слухачького сприйняття.

Актуальною в сучасній українській композиторській творчості постає тема національного. Як ментальне коріння вона проростає в творчості кожного українського митця, що виявляється на рівні жанрів (оперті на пісенно-танцювальні фольклорні національні витоки), стилістики (інтонаційно-мовних компонентах музичного висловлювання), художньо-образному наповненні творів. Національні риси творчості становлять об'єкт дослідження багатьох наукових розвідок українського музикознавчого дискурсу: аспекті фолькло-

ризму і неофольклоризму досліджено творчість В. Власова, В. Губаренка, А. Загайкевич В. Зубицького, Л. Колодуба, Б. Котюка, Я. Олексіва, В. Рунчака, М. Скорика, Є. Станковича та інших українських митців. Науковці зазвичай виявляють інтегрування фольклорних інтонаційних елементів і жанрів у тканину музичного твору, етнофонізм, стилізацію, як засіб відтворення українського крізь призму індивідуальності митця, що природно поєднується з сучасними прийомами композиторського письма. Міркування про національне в українській музиці вважаємо за доцільне завершити думкою видатного українського композитора М. Скорика: «Ми поступово стираємо межу між «чужим» і «своїм», між національними і глобальними цінностями на всіх рівнях, і це особливо виразно відчувається в сучасному мистецтві, а в музиці – зокрема. Бути переконаним національним митцем сьогодні – це прояв великої мужності.... Я переконаний, що жоден видатніший український композитор не оминув усвідомлення свого зв'язку з національним корінням і впливу тисячолітньої традиції <...>, чим своєрідніше він (це) усвідомлює і перевіряє в творчості, чим різноманітніше поєднує з усіма сучасними світовими художніми тенденціями митецького пошуку, не порушуючи при тім природності першоджерела, не боїться експериментувати, сміливо впроваджувати українські фольклорні елементи в модерні системи художнього мислення, і здатний це зробити талановито і оригінально – тим більше він має право називатись національним митцем» (Кияновська).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сучасний музикознавчий дискурс репрезентує різні вектори дослідження композиторської творчості. В центрі уваги науковців незмінно залишається особистість митця – індивідуальність як універсум, що продукує «нові духовні смисли, відкриває нові звукові світи і художні структури, жанрово-стильові простори, техніки і системи звукоорганізації» (Коновалова, 2019, с. 43), що становлять парадигму сучасного музичного мистецтва і обумовлюють його подальший розвиток. Перспективним вбачаємо комплексне дослідження композиторської творчості з урахуванням систематизованих в статті концепцій функціонування діяльності митця.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Александрова Н. Літургична музика як жанрово-стильовий феномен в творчості вітчизняних композиторів кінця ХХ–початку ХХІ століття : автореф. дис... канд. мистецтвознавства :17.00.03. Одеса, 2008. 16 с.
2. Александрова О., Шаповалова Л. Формування мислення сучасного виконавця в системі інтегральних зв'язків теорії музики та інтерпретології. *Modern culture and art history: an experience of Ukraine and EU* : Collective monograph. Riga : Baltija Publishing, 2020. Р. 1 –20.
3. Берегова О. Трансформація сучасного музичного мислення крізь призму творчості Сергія Зажитька. *Українське музикознавство*, 2017. Вип. 43. С. 81–93.
4. Біла К. Жанрово-стильова модель як універсальна аналітична система. *Студії мистецтвознавчі*. Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2009. № 2 (26). С. 107–111.
5. Бордашевська Я., Середюк І. Естетико-стильові пошуки українських композиторів ХХ століття у жанрах перекладу для альту. *Грааль науки*, 2023. № 25. С. 557–561.
6. Гайденко І. Роль музичних комп'ютерних технологій у сучасній композиторській практиці : автореф. дис... канд. мистецтвознавства :17.00.03. Харків, 2005. 19 с.
7. Грекул С. Жанрово-стильові аспекти творчості Вадима Ніколаєва: традиційне та інноваційне. *Музична наука на початку третього тисячоліття*, 2016. № 2. URL : http://musikology.com.ua/upload-files/vip_2/Grekul.pdf (дата звернення : 23.10.2024).
8. Гуркова О. Творчість І. Карабиця в контексті жанрово-стильових тенденцій в українській музиці останньої третини ХХ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2016. 18 с.
9. Гусарчук Т. Феномен творчої індивідуальності композитора в інтонаційній драматургії духовних творів (на матеріалі українського музичного мистецтва) : дис. ... д-ра мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2018. 533 с.
10. Данилець В. Стилізація гуцульського фольклору в українській музиці кінця ХІХ–початку ХХІ століття: композиторський і виконавський аспекти : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Харків, 2021. 220 с.
11. Даценко В. Творча індивідуальність композитора в українському науковому дискурсі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2021. № 1. С. 173–179.
12. Драч І. Аспекти вияву композиторської індивідуальності у сучасній культурі (на прикладі творчості В. С. Губаренка) : автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства :17.00.03. Київ, 2005. 34 с.
13. Драч І. С. Аспекти вияву композиторської індивідуальності у сучасній культурі (на прикладі творчості В. С. Губаренка) : дис. ... д-ра мистецтвознавства : 17.00.03. Суми. 2004. 439 с.
14. Дробіш А. Леонід Лісовський: джерелознавчий і жанрово-стильовий аспекти творчості : дис. ... д-ра філософії : 025. Київ, 2022. 371 с.
15. Каленіченко А. Напрями, стилі, течії та естетичні ситуації в українській музиці. *Українське мистецтвознавство : матеріали, дослідження, рецензії*. Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2006. С. 106–113.
16. Катрич О. Національна специфіка української музики. *Український світ*, 1996. № 4. С. 4–36.
17. Каширцев Р. Інтерпретаційний потенціал тембру та фактури в оркестрових творах композиторів першої половини ХХ століття : дис. ... д-ра філософії : 025. Харків, 2021. 298 с.
18. Каширцев Р. Композиторська інтерпретація: діалектика внутрішніх та зовнішніх чинників. *Аспекти історичного музикознавства*, 2020. Вип. ХХІ. С. 193–217.
19. Кияновська Л. Мирослав Скорик: людина і митець. Діалоги Мирослав Скорик – Любов Кияновська. *Бібліотека І*. URL : <https://www.ji.lviv.ua/ji-library/kyjanovska/kyjanovska-ch1.htm> (дата звернення : 23.10.2024).
20. Козаренко О. Українська національна музична мова: генеза та сучасні тенденції розвитку : автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2001. 35 с.
21. Коенда О. Універсальна творча особистість в українській музичній культурі : дис. ... д-ра мистецтвознавства :17.00.03. Київ, 2020. 519 с.
22. Коннов О. Історична динаміка художнього стилю : монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 187 с.
23. Коновалова І. Феномен композитора в європейській музичній культурі ХХ століття: особистісні та діяльнісні аспекти : дис. ... д-ра мистецтвознавства: 26.00.01. Харків, 2019. 630 с.
24. Кордовська П. Музичний текст доби пост авангарду як індивідуальний проєкт (на матеріалі творчості Сальваторе Шарріно) : дис. ... д-ра філософії : 025. Харків, 2022. 244 с.
25. Кушнірук О. Рефлексія національного в музичному дискурсі. *Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки*, 2009. Вип. 2. С. 226–231.
26. Ляшенко І. Національне та інтернаціональне в музиці : монографія. Київ : Наукова думка, 1991. 269 с.
27. Маркова О. Концепція національного в музиці І. Ляшенка в умовах сучасного виконавського музикознавства. *Педагогіка вищої та середньої школи*, 2007. № 18. Ч. 1. С. 258–267.
28. Москаленко В. Лекції з музичної інтерпретації. Київ : НМАУ ім. П. Чайковського. 2013. 134 с.

29. Овсяннікова-Трель О. «Нова простота» як системний жанрово-стильовий феномен в сучасному мистецтві : монографія. Одеса : вид. дім «Гельветика», 2021. 448 с.
30. Пальцевич Ю. Формування національного стилю словацької композиторської школи у першій половині ХХ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2008. 21 с.
31. Савицька Н. Пізній композиторський стиль – досвід дефеніції. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 2011. Вип. 98. С. 325–339.
32. Салдан С. Жанрово- стильові моделі у ф ортепіанній творчості львівської композиторської школи ХХ століття : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Луцьк, 2005. 190 с.
33. Сташевський А. Баянне мистецтво України: тенденції розвитку оригінальної музики та індивідуальне втілення жанрово-стильового аспекту у творчості Володимира Рунчака : автореф. дис. канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2004. 19 с.
34. Стрижиборода В. Гітарна творчість Штепана Рака: жанрово-стильовий та образно-тематичний аспекти. *Вісник КНУКіМ*, 2020. Вип. 42. С. 141–147.
35. Чеботар О. Володимир Рунчак – композитор-анатагоніст. Інтерв'ю з В. Рунчаком. 18.06.2024. URL : <https://theclaquers.com/posts/13318> (дата звернення : 26.10.2024).
36. Janáček L. Feljetony z «Lidových novin». Brně : Krajském nakladatelství, 1958. vyd. 1. 413 s.
37. Moore A. Categorical Conventions in Music Discourse: Style and Genre. *Music and Letters*, 2001. Vol. 82. Issue 38. P. 432–442.

REFERENCES:

1. Aleksandrova, N. (2008). Liturhichna muzyka yak zhanrovo-stylovyi fenomen v tvorchosti vitchyznianskykh kompozytoriv kintsia XX–pochatku XXI stolittia [Liturgical music as a genre and style phenomenon in the works of Ukrainian composers of the late XX–early XXI centuries] : avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznnavstva, 17.00.03. Odesa, 16 [in Ukrainian].
2. Aleksandrova, O., Shapovalova L. (2020). Formuvannia myslennia suchasnoho vykonavtsia v systemi intehralnykh zviazkiv teorii muzyky ta interpretolohii [Formation of the thinking of a modern performer in the system of integral connections between music theory and interpretation]. *Modern culture and art history: an experience of Ukraine and EU*. Kolektyvna monohrafiia. Riga, Baltija Publishing, 1–20 [in Ukrainian].
3. Berehova, O. (2017). Transformatsiia suchasnoho muzychnoho myslennia kriz pryzmu tvorchosti Serhiia Zazhytky [Transformation of contemporary musical thinking through the prism of Serhiy Zazhytko's work]. *Ukrainske muzykoznavstvo*, 43, 81–93 [in Ukrainian].
4. Bila, K. (2009). Zhanrovo-stylova model yak universalna analitychna systema [Genre and style model as a universal analytical system]. *Studii mystetstvoznnavchi*. Kyiv : IMFE im. M. T. Rylskoho NAN Ukrainy, 2 (26), 107–111 [in Ukrainian].
5. Bordashevskaya, Ya., Serediuk, I. (2023). Estetyko-stylovi poshuky ukrainskykh kompozytoriv XX stolittia u zhanrakh perekladu dlia alta [Esthetic and stylistic searches of Ukrainian composers of the twentieth century in the genres of arrangement for viola]. *Hraal nauky*, 25, 557–561 [in Ukrainian].
6. Haidenko, I. (2005). Rol muzychnykh kompiuternykh tekhnolohii u suchasni kompozytorskii praktytsi [The role of music computer technologies in contemporary composing practice] : avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznnavstva, 17.00.03. Kharkiv, 19 [in Ukrainian].
7. Hrekul, S. (2016). Zhanrovo-stylovi aspekt tvorchosti Vadyma Nikolaieva: tradytsiine ta inovatsiine [Genre and style aspect of Vadim Nikolayev's work: traditional and innovative]. *Muzychna nauka na pochatku tretoho tysiacholittia*, 2. URL : http://musikology.com.ua/upload-files/vip_2/Grekul.pdf (Accessed 23.10.2024) [in Ukrainian].
8. Hurkova, O. (2016). Tvorchist I. Karabytsia v konteksti zhanrovo-stylovykh tendentsii v ukrainskii muzytsi ostannoi tretyny XX stolittia [Creativity of I. Karabyts in the context of genre and style trends in Ukrainian Music of the last third of the twentieth century] : avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznnavstva, 17.00.03. Kyiv, 18 [in Ukrainian].
9. Husarchuk, T. (2018). Fenomen tvorchoi individualnosti kompozytora v intonatsiinii dramaturhii dukhovnykh tvoriv (na materialy ukrainskoho muzychnoho mystetstva) [The phenomenon of the composer's creative individuality in the intonation dramaturgy of sacred works (based on the material of Ukrainian Musical Art)] : dys. ... d-ra mystetstvoznnavstva : 17.00.03. Kyiv, 533 [in Ukrainian].
10. Danylets, V. (2021). Stylyzatsiia hutsulskoho folkloru v ukrainskii muzytsi kintsia XIX–pochatku XX stolittia: kompozytorskyi i vykonavskyi aspekty [Stylization of hutsul folklore in Ukrainian music of the late nineteenth and early twenty-first centuries: compositional and performing aspects] : dys. ... kand. mystetstvoznnavstva, 17.00.03. Kharkiv, 220 [in Ukrainian].

11. Datsenko, V. (2021). Tvorchia individualnist kompozytora v ukrainskomu naukovomu dyskursi [Creative individuality of the composer in Ukrainian scientific discourse]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, 1, 173–179 [in Ukrainian].
12. Drach, I. (2005). Aspekty vyjavu kompozytorskoj individualnosti u suchasni kulturi (na prykladi tvorchosti V. S. Hubarenka) [Aspects of the manifestation of composer's individuality in contemporary culture (on the example of V. S. Hubarenko's works)]: avtoref. dys. ... d-ra mystetstvovnavstva : 17.00.03. Kyiv, 34 [in Ukrainian].
13. Drach, I. (2004). Aspekty vyjavu kompozytorskoj individualnosti u suchasni kulturi (na prykladi tvorchosti V. S. Hubarenka) [Aspects of the manifestation of composer's individuality in contemporary culture (on the example of V. S. Hubarenko's works)]: dys. ... d-ra mystetstvovnavstva : 17.00.03. Sumy, 439 [in Ukrainian].
14. Drobysh, A. (2022). Leonid Lisovskyi: dzhereloznavchyyi i zhanrovo-stylovyi aspekty tvorchosti [Leonid Lisovsky: source and genre-stylistic aspects of his work]: dys. ... d-ra filosofii : 025. Kyiv, 371 [in Ukrainian].
15. Kalenichenko, A. (2006). Napriamy, styli, techii ta estetychni sytuatsii v ukrainskii muzytsi [Directions, styles, currents and aesthetic situations in Ukrainian music]. *Ukrainske mystetstvovnavstvo : materialy, doslidzhennia, retsenzii*. Kyiv : IMFE im. M. T. Rylskoho NAN Ukrainy, 106–113 [in Ukrainian].
16. Katrych, O. (1996). Natsionalna spetsyfika ukrainskoj muzyky [National specificity of Ukrainian music]. *Ukrainskyi svit*, 4, 4–36 [in Ukrainian].
17. Kashyrtsev, R. (2021). Interpretatsiinyi potentsial tembru ta faktury v orkestryvykh tvorakh kompozytoriv pershoj polovyny XX stolittia [The interpretive potential of timbre and texture in orchestral works by composers of the first half of the twentieth century]: dys. ... d-ra filosofii : 025. Kharkiv, 298 [in Ukrainian].
18. Kashyrtsev, R. (2020). Kompozytorska interpretatsiia: dialektyka vnutrishnykh ta zovnishnykh chynnykiv [Composer's interpretation: dialectic of internal and external factors]. *Aspekty istorychnoho muzykoznavstva*, XXI, 193–217 [in Ukrainian].
19. Kyianovska, L. Myroslav Skoryk: liudyna i mytets. Dialohy Myroslav Skoryk – Liubov Kyianovska [Myroslav Skoryk: a man and an artist. Dialogues Myroslav Skoryk – Liubov Kyianovska]. *Biblioteka Yi*. URL : <https://www.ji.lviv.ua/ji-library/kyjanovska/kyjanovska-ch1.htm> (Accessed : 23.10.2024) [in Ukrainian].
20. Kozarenko, O. (2001). Ukrainska natsionalna muzychna mova: heneza ta suchasni tendentsii rozvytu [Ukrainian national music language: genesis and current development trends]: avtoref. dys. ... d-ra mystetstvovnavstva : 17.00.03. Kyiv, 35 [in Ukrainian].
21. Komenda, O. (2020). Universalna tvorchia osobystist v ukrainskii muzychnii kulturi [A universal creative personality in Ukrainian music culture]: dys. ... d-ra mystetstvovnavstva : 17.00.03. Kyiv, 519 [in Ukrainian].
22. Konnov, O. (2015). Istorychna dynamika khudozhnoho stylu [Historical dynamics of artistic style]: monohrafiia. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 187 [in Ukrainian].
23. Konovalova, I. (2019). Fenomen kompozytora v yevropeiskii muzychnii kulturi XX stolittia: osobystisni ta diialnisni aspekty [The phenomenon of the composer in the European musical culture of the twentieth century: personal and activity aspects]: dys. ... d-ra mystetstvovnavstva : 26.00.01. Kharkiv, 630 [in Ukrainian].
24. Kordovska, P. (2022). Muzychnyi tekst doby post avanhardu yak individualnyi proekt (na materialii tvorchosti Salvatore Sharrino) [Musical text of the post-avant-garde era as an individual project (based on the work of Salvatore Charrino)]: dys. ... d-ra filosofii : 025. Kharkiv, 244 [in Ukrainian].
25. Kushniruk, O. (2009). Refleksiiia natsionalnoho v muzychnomu dyskursi [Reflection on the national in musical discourse]. *Aktualni problemy mystetskoj praktyky i mystetstvovnavchoi nauky*, 2, 226–231 [in Ukrainian].
26. Liashenko, I. (1991). Natsionalne ta internatsionalne v muzytsi [National and international in music]: monohrafiia. Kyiv : Naukova dumka, 269 [in Ukrainian].
27. Markova, O. (2007). Kontseptsiiia natsionalnoho v muzytsi I. Liashenka v umovakh suchasnoho vykonavskoho muzykoznavstva [The concept of the national in I. Lyashenko's music in the context of modern performing musicology]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly*, 18, 1, 258–267 [in Ukrainian].
28. Moskalenko, V. (2013). Lektsii z muzychnoi interpretatsii [Lectures on music interpretation]. Kyiv : NMAU im. P. Chaikovskoho, 134 [in Ukrainian].
29. Ovsiannikova-Trel, O. (2021). “Nova prostota” yak systemnyi zhanrovo-stylovyi fenomen v suchasnomu mystetstvi [“New simplicity” as a systemic genre and style phenomenon in contemporary art]: monohrafiia. Odesa : vyd. dim Helvetyka, 448 [in Ukrainian].
30. Paltsevych, Yu. (2008). Formuvannia natsionalnoho stylu slovatskoj kompozytorskoj shkoly u pershii polovyny XX stolittia [Formation of the national style of the Slovak School of Composition in the first half of the twentieth century]: avtoref. dys. ... kand. mystetstvovnavstva, 17.00.03. Kyiv, 21 [in Ukrainian].
31. Savytska, N. (2011). Piznii kompozytorskyi styl – dosvid defenitsii. [Late composer's style – the experience of defenestration]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I Chaikovskoho*, 98, 325–339 [in Ukrainian].

32. Saldan, S. (2005). Zhanrovo-stylovi modeli u fortepiannii tvorchosti lvivskoi kompozytorskoj shkoly XX stolittia [Genre and style models in the piano works of the Lviv School of Composition of the twentieth century] : dys. ... kand. mystetstvoznavstva, 17.00.03. Lutsk, 190 [in Ukrainian].
33. Stashevskiy, A. (2004). Baianne mystetstvo Ukrainy: tendentsii rozvytku oryhinalnoi muzyky ta individualne vtilennia zhanrovo-stylovoho aspektu u tvorchosti Volodymyra Runchaka [Ukrainian accordion art: trends in the development of original music and individual embodiment of genre and style in the work of Volodymyr Runchak] : avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznavstva, 17.00.03. Kyiv, 19 [in Ukrainian].
34. Stryzhyboroda, V. (2020). Hitarna tvorchist Shtepana Raka: zhanrovo-stylovyi ta obrazno-tematychnyi aspekty [Guitar works of Stepan Rak: genre-stylistic and figurative-thematic aspects]. *Visnyk KNUKiM*, 42, 141–147 [in Ukrainian].
35. Chebotar, O. (2024). Volodymyr Runchak – kompozytor-anatagonist [Volodymyr Runchak – composer-anatagonist]. Interviu z V. Runchakom. URL : <https://theclaquers.com/posts/13318> (Accessed : 26.10.2024) [in Ukrainian].
36. Janáček, L. (1958). Feljetony z “Lidovych novin”. Brně : Krajském nakladatelství, 1, 413 [in Slovak].
37. Moore, A. (2001). Categorical Conventions in Music Discourse: Style and Genre. *Music and Letters*, 82, 38, 432–442 [in English].